

อิศรญาณภาษิต

วิชาภาษาไทย

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

อิศรญาณภาษิต

ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสารโบราณว่า
เราก็จิตคิดดูเล่าเขาก็ใจ

น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าอชฌาสัย
รักกันไว้ดีกว่าชังระว่างการ

ถอดความ : ผู้ชายกับผู้หญิงนั้นต่างกันดังข้าวเปลือกกับข้าวสาร (โบราณเขาเปรียบเทียบว่า ผู้ชายเปรียบเสมือนข้าวเปลือกตกที่ไหนก็เจริญงอกงามที่นั่น ส่วน ผู้หญิงก็เปรียบเสมือนข้าวสาร ตกที่ไหนมันไม่สามารถเจริญงอกงามได้ ข้าวสารก็เน่า แต่เมื่ออยู่ในสังคมเดียวกันก็ย่อมต้องพึ่งพาอาศัยกันเป็นธรรมดา เราก็มิมิตรจิตเขาก็มีมิตรใจฉะนั้นเรารักกันดีกว่าเกลียดกัน)

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสาร , น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า, รักกันดีกว่าชังกัน

อิศรญาณภาษิต

ผู้ใดดีดีต่อย่อก่อกิจ
สิบดีก็ไม่ถึงกับกึ่งพาล

ผู้ใดผิดผ่อนพักอย่าหักหาญ
เป็นชายชาญอย่าเพ้อคาดประมาทชาย

ถอดความ : ผู้ใดทำดีต่อเราเราก็ควรทำดีต่อเขาตอบ ผู้ใดที่ทำไม่ดีต่อเราหรือทำไม่ถูกต้องก็ไม่ควรโกรธหรือ
ตัดรอนจนแตกหัก ทำความดีสิบครั้ง ก็ไม่เท่าทำความชั่วครึ่งครั้ง คือ ความชั่วจะทำลายความดี
ลงจนหมดสิ้น เป็นชายนั่นไม่ควรดูถูกชายด้วยกัน

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : คนลุ่มอย่าข้าม

อิศรญาณภาษิต

รักสั้นนั้นให้รู้อยู่เพียงสั้น
มิใช่ตายแต่เขาเราก็ตาย

รักยาวนานอย่าให้เย็นเกินกฎหมาย
แหงนดูฟ้าอย่าให้อายเทวดา

ถอดความ : รักจะอยู่ด้วยกันสั้น ๆ ก็จงทำสิ่งไม่ดีต่อไป แต่ถ้าเราจะอยู่ด้วยกันนาน ๆ จงทำความดี อย่าทำใน
สิ่งที่ผิดกฎหมายหรือทำชั่ว ทุกคนต้องตายด้วยกันทั้งนั้น จงทำความดีไว้เถิด เวลาที่แหงนดูฟ้าจะ
ได้ไม่อายเทวดา

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อ : รักยาวให้บัน รักสั้นให้ต่อ

อิศรญาณภาษิต

อย่าดูถูกบุญกรรมว่าทำน้อย
อย่านอนเปล่าเอาระจกยกออกมา

น้ำตาล่อยมากเมื่อไรได้หนักหนา
สองดูหน้าเสียทีหนึ่งแล้วจึงนอน

ถอดความ : อย่าดูถูกความดีหรือความชั่ว ว่าทำเพียงเล็กน้อยเพราะมันจะสะสมไปเรื่อย ๆ และมากขึ้นทุกที
เวลาก่อนจะนอนให้ส่องกระจกดูหน้าตนเอง ว่ามีสิ่งผิดปกติหรือไม่ เหมือนเป็นการให้สำรวจ
จิตใจตนเองอยู่เป็นนิจ ว่าคิดใฝ่ดีอยู่หรือเปล่า เพื่อจะได้เตือนตนไว้ได้ทัน (เป็นการเตือนให้เรา
รู้จักคิด พิจารณา สำรวจตัวเองทุกวัน)

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : จงเตือนตนด้วยตนเอง

อิศรญาณภาษิต

เห็นตอหลักปักขวางหนทางอยู่
เห็นเต็มตาแล้วอย่าทำปากบอน

พิเคราะห์ดูควรทิ้งแล้วจึงถอน
ตรองเสียก่อนจึงค่อยทำกรรมทั้งมวล

ถอดความ : เห็นสิ่งใดกีดขวางทางอยู่ จงพิจารณาให้รอบคอบก่อนที่จะเก็บ เพราะอาจเป็นอันตรายได้ และ
เมื่อไปเห็นการกระทำของใคร อย่าเที่ยวทำปากบอนไปบอกแก่คนอื่น อาจนำผลร้ายมาสู่ตนเอง
ได้ (สอนว่า ให้รู้จักคิดใคร่ครวญไตร่ตรองก่อนจะพูดหรือทำอะไร)

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : คิดก่อนพูดแต่อย่าพูดก่อนคิด

อิศรญาณภาษิต

ค่อยดำเนินตามไต่ผู้ไปหน้า
เอาหลังตากแดดเป็นนิจคิดคำนวน

ใจความว่าผู้มีคุณอย่าหุนหวน
รู้ถ้วนจึงสบายเมื่อปลายมือ

ถอดความ : ให้ประพฤติปฏิบัติตนตามผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ที่เกิดก่อน ย่อมมีความรู้และประสบการณ์มากกว่า และ
อย่าเป็นคนอกตัญญู จงมีความขยันหมั่นเพียรทำงานอยู่เสมอแล้วจะมีความสุขสบายในภายหลัง

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : เดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด , หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน

อิศรญาณภาษิต

เพชรอย่างดีมีค่าราคายิ่ง
ต่อผู้ดีมีปัญญาจึงหาหรือ

ส่งให้ถึงจะรู้ค่าราคาหรือ
ให้เขาถือเสียว่าขายนี้ขายเพชร

ถอดความ : เพชรเป็นของที่มีค่ามีราคา อย่างนำสิ่งที่มีค่าไปให้แก่ผู้ไม่รู้ค่าย่อมไร้ประโยชน์ ฉะนั้นควรไป
ปรึกษาหารือกับนักปราชญ์หรือผู้รู้เท่านั้น เพื่อให้คนเขาร่ำลือว่า ตนเองมีปัญญาราวกับมีเพชร
มากพอที่จะอวดได้

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อ : ยืนแก้วให้วานร , ลิงได้แก้ว

อิศรญาณภาษิต

ของสิ่งใดเจ้าว่างามต้องตามเจ้า
จำไว้ทุกสิ่งจริงหรือเท็จ

ใครเลยเล่าจะไม่งามตามเสด็จ
พริกไทยเม็ดนิดเดียวเคี้ยวยังร้อน

ถอดความ : ของสิ่งใดก็ตามที่พระเจ้าแผ่นดินเห็นว่าเป็นสิ่งดีหรือสิ่งที่สวยงาม เราก็ต้องว่างามตามไปด้วย
ไม่ว่าจะจริงหรือไม่จริง เราไม่ควรไปคัดค้านเพราะท่านเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดอาจกริ้วได้

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : เห็นดีเห็นงาม , ลูกขุนพลอยพยัก , น้ำท่วมปาก

อิศรญาณภาษิต

เกิดเป็นคนเชิงดูให้รู้เท่า
อยากใช้เขาเราต้องก้มประนมกร

ใจของเราไม่สอนใจใครจะสอน
ใครเลยหอนจะว่าตัวเป็นวัวมอ

ถอดความ : เกิดเป็นคนต้องรู้เท่าทันใจของตนเอง คือต้องสอนใจตนเองหรือเตือนตนเองได้ และถ้าจะขอ
ความช่วยเหลือจากผู้ใด เราต้องอ่อนน้อมถ่อมตน เพราะไม่มีใครที่จะคิดว่าตนเป็นวัวให้คนอื่น
ใช้งาน

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อ : จงเตือนตนด้วยตนเอง

อิศรญาณภาชิต

เป็นบ้าจี้นิยมชมว่าเอก
อันยศศักดิ์มิใช่เหล้าเมาแต่พอ

คนโหยกเหยรักษายากลำบากหมอ
ถ้าเขายอเหมือนอย่างเก่าให้เราค้น

ถอดความ : คนบ้าชอบให้คนเขานิยมยกย่องเปรียบเหมือนคนไม่อยู่กับร่องกับรอย ซึ่งแก้ไขได้ยาก อันว่า
ยศ หรือตำแหน่งนั้น มันไม่ใช่เหล้าจเมาแต่พอควร อย่าไปยึดติด หลงยศหลงตำแหน่ง คำป้อยอ
ต่าง ๆ นั้น ถ้าเราหลงเชื่ออาจทำให้เราเดือดร้อนได้

อิศรญาณภาษิต

บ้างโลดเล่นเต๋นรำทำเป็นเจ้า
ผีมันหลอกซ้งผีตามทีมัน

เป็นไรเขาไม่จับผิดคิดดูชั้น
คนเหมือนกันหลอกกันเองกลัวเกรงนัก

ถอดความ : บางคนทำทีว่าถูกผีเข้าสิง คือพวกทรงเจ้าเข้าผี ทำไปไม่มีใครจับ ดูไปก็น่าหัวเราะถ้าเป็นผีจริง
มันหลอกก็ซ่างมันเถิด แต่มีคนมาหลอกกันเองมันน่ากลัวที่สุด ฉะนั้นจึงควรแยกแยะให้ดี อย่าเชื่อ
ในสิ่งที่ตาไม่เห็น เพราะที่เห็นนั้นอาจไม่ใช่ความจริงทั้งหมด

อิศรญาณภาษิต

สูงอย่าให้สูงกว่าฐานนานไปล้ม
คนสามขามีปัญญาหาไว้ทัก

จะเรียนคมเรียนไปเถิดอย่าเปิดฝัก
ที่ไหนหลักแหลมคำจงจำเอา

ถอดความ : จะสร้างสิ่งใดให้สูงก็อย่าสร้างเกินกว่าฐานที่จะรับน้ำหนักไว้ได้ เพราะจะทำให้ล้มง่าย (สอนให้รู้จักประมาณ ตน ไม่ให้ทำอะไรเกินฐานะของตนเอง) จะเรียนวิชาอะไรให้มีสติปัญญาเฉียบแหลมก็เรียนเถิด แต่ให้เก็บความรู้ไว้ใช้เมื่อถึงเวลาอันสมควร (สอนให้เป็นคนใฝ่รู้แต่อย่าอวดรู้) คนแก่มีประสบการณ์มากเราควรเชื่อฟังคำทักท้วง (สอนให้เห็นความสำคัญของผู้มีอาวุโส)

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : คมในฝัก

อิศรญาณภาษิต

เดินตามรอยผู้ใหญ่หมาไม่กัด
ใครทำตึงแล้วหย่อนผ่อนลงเอา

ไปพูดขัดเขาทำไมขัดใจเขา
นักเลงเก่าเขาไม่หาญราญนักเลง

ถอดความ : ประพฤติตนตามแนวทางที่ผู้ใหญ่เคยทำมาก่อนแล้วยอมปลอดภัย ไม่ควรไปพูดขัดคอคน เพราะ
จะทำให้เขาโกรธไม่พอใจ ให้รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา นักเลงเก่าเขาไม่รังแกหรือทำร้ายนักเลง
ด้วยกัน

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : เดินตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด

อิศรญาณภาสิต

เป็นผู้หญิงแม่หม้ายที่ไร้พัว
ไฟไหม้ยังไม่เหมือนคนที่จนเอง

ชายมักยั่วทำเลียบเทียบข่มเหง
ทำอวดเก่งกับข้อความว่าอะไร

ถอดความ : ผู้ที่เป็นหญิงหม้ายมักถูกผู้ชายพูดจาทะแโลม เหมือนกับถูกข่มเหง คนที่จนเพราะถูกไฟไหม้ ยังนำ
สงสาร หรือดีกว่าตนเองที่ทำตัวเองให้จน (จนเพราะเล่นการพนัน) และอย่าอวดเก่งกับข้อความที่
เป็นเครื่องจองจำ (อย่าแสดงอำนาจโอ้อวดทำสิ่งที่ทำลายกับบพทลงโทษ)

สุภาสิตที่เกี่ยวข้อง : เล่นกับลูกกับตาราง

อิศรญาณภาษิต

อันเสาหินแปดศอกตอกเป็นหลัก
จงฟังหูไว้หูคอยดูไป

ไปมาปลักบ่อยเข้าเสายังไหว
เชื่อน้ำใจดีกว่าอย่าเชื่อยุ

ถอดความ : แม้จะมั่นคงดังเสาหินใหญ่สูงแปดศอก แต่เมื่อถูกปลักบ่อย ๆ เข้า เสานั้นก็อาจคลอนแคลนได้
เปรียบเหมือนใจคนยอมอ่อนไหวไปตามคำพูด ของผู้อื่นได้ ฉะนั้น จึงควรฟังหูไว้หู และคิดให้
รอบคอบก่อนที่จะเชื่อใคร (สอนให้มีใจคอหนักแน่นไม่หลงเชื่อยุ้งโดยง่าย ให้รู้จักไตร่ตรองให้ดีเสียก่อนที่
จะคล้อยตามคำพูดของผู้อื่น)

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : ฟังหูไว้หู

อิศรญาณภาษิต

หญิงเรียกแม่ชายเรียกพ่อโยวไว้ไซ้
ที่ห่างปิดที่ชิดไซ้ให้ทะเล

มันชอบใจข้างปลอมไม่ชอบดู
คนจักษุเหล่หลิวไพล่พลั่วพลิก

ถอดความ : เมื่อเวลาจะใช้ใครให้รู้จักพูดจาโดยใช้ถ้อยคำที่อ่อนหวาน ซึ่งใคร ๆ ก็ชอบ ไม่ควรใช้คำดูด่าว่า
กล่าว สิ่งใดที่ปล่อยปละละเลย หรือฟุ่มเฟือยก็ต้องเข้มงวดกวาดขันหรือประหยัดถึถ้วนขึ้นสิ่งใดที่
เข้มงวดตระหนัถึเหนียวจนเกินไป จะต้องแก้ไขทำให้สะดวก หรือคล่องตัวขึ้น และจงประพฤติตนตามที่
คนส่วนใหญ่เขาประพฤติกัน

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย

อิศรญาณภาษิต

เอาปลาหมอเป็นครูดูปลาหมอ
เขาย่อมว่าฆ่าควายเสียตายพริก

บนบกหน่ออุตสำหรับเลือกกระเดือกกระตึก
รักหยอกหยิกยับทั้งตัวอย่ากลัวเจ็บ

ถอดความ : จงดูปลาหมอไว้เป็นครูสอนใจเรา แม้ปลาหมอจะถูกปล่อยไว้บนบก มันก็ยังกระเลือกกระสนเพื่อ
จะเอาชีวิตรอด ฉะนั้นคนเราจึงไม่ควรพ่ายแพ้แก่อุปสรรค ต้องดิ้นรนขวนขวายต่อสู้ชีวิตต่อไป

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : ฆ่าควายเสียตายพริก , ปลาหมอแตกเหงือก

อิศรญาณภาษิต

มิใช่เนื้อเอาเป็นเนื้อก็เหลือปล้ำ
อันโลกลาภบาปหนาตันทหาเย็บ

แต่หนามตำเข้าสัณฺฑิกริดยังเจ็บ
เมียรู้เก็บฝักรู้ทำพาจำเริญ

ถอดความ : คนเราถ้าไม่ใช่เนื้อคู่กัน อยู่ไปก็เปล่าประโยชน์อาจจะมีเรื่องราวกัน ไม่ผิดอะไรกับถูกหนามตำเข้านิด
เดียวก็เกิดอาการเจ็บปวด ความโลภเป็นบาปทำให้เกิดความอยาก สามิภรรยาคู่ใดถ้าภรรยารู้จักออม
รู้จักเก็บ สามิรู้จักทำมาหากินก็จะทำให้มีชีวิตที่สมบูรณ์

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : ฝักราบเมียคอน

อิศรญาณภาษิต

ถึงรู้จริงนิงไว้ออย่าไขรู้
ไม่ควรกำเกินหน้าก็อย่าเกิน

เต็มทีครูเดียวเท่านั้นเขาสรรเสริญ
อย่าเพลิดเพลिनคนชังนักรักน้อย

ถอดความ : แม้ว่าเราจะรู้จริง เราก็ไม่ต้องอวดว่าเรารู้ เดียวเขาก็จะสรรเสริญเอง ไม่ควรทำอะไรเกินหน้าเกินตา
คนอื่น เพราะคนเกลียดเรามีมากกว่าคนรักเรา

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : เกินหน้าเกินตา , คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ , คนชังมีนักรักมีน้อย

อิศรญาณภาษิต

วาสนาไม่คู่เคียงเคียงเขายาก
ผีเรือนตัวไม่ดีผีอื่นพลอย

ถึงมีปากมีเสียงเปล่าเหมือนเต่าหอย
พูดพล่อยพล่อยไม่ดีปากขี้ริ้ว

ถอดความ : ถ้าไม่มียศถาบรรดาศักดิ์เสมอเขา ไปโต้เถียงกับเขาก็ไม่มีประโยชน์เพราะไม่มีใครเชื่อ คนในบ้านนั้น
แหละเป็นใจช่วยให้คนนอกบ้านเข้ามาทำความเสียหาย การพูดพล่อย ๆ โดยไม่คิดเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ
สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : ผีบ้านไม่ดีผีปากก็พลอย , ปลาหมอตายเพราะปาก

อิศรญาณภาษิต

แต่ไม้ไผ่อันหนึ่งต้นอันหนึ่งแขวะ
ข้างถีบอย่าว่าเล่นกระเด็นปลิว

สี่เหยะเหยะตอกตะบันเป็นควั่นฉิว
แรงหรือหิวซังใจดูจะสู้ซาง

ถอดความ : แม้ไม้ไผ่อันหนึ่งต้น กับอีกอันหนึ่งผ่าครึ่งออก เมื่อนำมาสีกันเบา ๆ อาจเกิดควั่นได้ ฉะนั้นจงอย่าได้
ประมาทการกระทำที่ดูเหมือนจะไม่ใช่พิษเป็นภัย ซ้างเป็นสัตว์ที่มีพลังเมื่อมันถีบเรารับรองว่า
กระเด็นแน่นอน ฉะนั้นหากจะสู้กับซ้างก็ควรประเมินกำลังของเราเสียก่อนว่าอยู่ในภาวะใด มีกำลังหรือ
อ่อนแรง จะเตรียมสู้หรือหนี ดูให้เหมาะแก่สถานการณ์

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : ไม้ซีกงัดไม้ซุง

อิศรญาณภาษิต

ล่อ'งู'เห่า'เล่น'ก็'ได้'ใจ'กล้า'กล้า'
ตอ'งวอ'งไว'ใน'ท่า'นอ'งคลอ'งท่า'ทาง

แต่'ว่า'อย่า'ยัก'เยื้อง'เข้า'เป็'อง'หาง'
ตบ'หัว'ผาง'เดีย'วมั'วน'จึง'คว'ร'ล่อ'

ถอดความ : การล่อเล่นกับงูเห่าซึ่งเป็นสัตว์ที่มีอันตรายมาก ทำได้แต่ต้องเป็นคนใจกล้า แต่อย่าไปเข้าข้างหาง
เพราะอาจเกิดอันตรายได้ และต้องทำด้วยความว่องไวอย่างเด็ดขาดทันที จึงจะไม่ตกอยู่ในฐานะที่
เพลี่ยงพล้ำ

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : จับงูข้างหาง

อิศรญาณภาษิต

ถึงเพื่อนฝูงที่ชอบพอขอกันได้
พ่อแม่เลี้ยงปิดปากเป็นกกกอ

ถ้าแม่ให้เสียทุกคนกลัวคนขอ
จนแล้วหนอเหมือนเปรตเหตุด้วยจน

คำศัพท์ : ปิดปากเป็นกกกอ (หมายถึง โอบอุ้มทะนุถนอม)

ถอดความ : การจะขออะไรกับเพื่อนฝูงที่ชอบพอกันก็สามารถขอกันได้ แต่จะให้ทุกคนที่ขอคงไม่ได้

พ่อแม่เลี้ยงดูทะนุถนอมมาเป็นอย่างดี ถ้าหากเป็นคนจนก็จะเหมือนเปรตที่เที่ยวขอส่วนบุญ

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : เปรตขอส่วนบุญ , ตนเป็นที่พึ่งของตน , พึ่งลำแข้งตัวเอง

อิศรญาณภาษิต

ถึงบุญมีไม่ประกอบชอบไม่ได้
บุญหาไม่แล้วอย่าได้ทะนงตน

ต้องอาศัยคิดดีจึงมีผล
ปุณฺชนรักกับชังไม่ยั่งยืน

คำศัพท์ : ปุณฺชน (หมายถึง สามัญชน คนที่ยังมีกิเลส)

ถอดความ : ถึงมีบุญวาสนาไม่ว่าจะทำงานใดๆแล้วจะประสบความสำเร็จ หากแต่ต้องเป็นผู้ที่คิดดี ทำดีบุญจึงส่งผล
เมื่อหมดบุญลงแล้วอย่าทะนงตนว่าเป็นผู้มีบุญบารมี ขอให้คนเราคิดว่าความรักความชังนั้นเป็นสิ่งที่ไม่
จีรังยั่งยืนเท่าการทำความดี

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : ทำดีได้ดี

อิศรญาณภาชิต

ตัวยากอยากจะไปอาศัยเขา
แม่มั่งมีเหมือนกันจึงยังยืน

ถึงเป็นญาติก็เปล่าเหมือนผู้อื่น
การยิงปืนลูกถึงแล้วจึงตั้ง

ถอดความ : การจะไปขอยู่อาศัยกับใครนั้นเป็นเรื่องยาก ถึงแม้แต่ญาติพี่น้องด้วยกันก็ตาม มันต้องเป็นคนที่
มียศ มีฐานะ ร่ำรวยเขาถึงจะพอใจให้อาศัยร่วมด้วย

สุภาชิตที่เกี่ยวข้อง : มีเงินเรียกว่าน้อง มีทองนับว่าพี่

อิศรญาณภาชิต

อันคลื่นใหญ่ในมหาชลสินธุ์
เสียงกลองดังฟังดูเพียงหูฟัง

เข้าฝั่งสิ้นสาดเข้าไปที่ในฝั่ง
ปากคนดังอิงจริงยิ่งกว่ากลอง

คำศัพท์ : มหาชลสินธุ์ (หมายถึง แม่น้ำอันกว้างใหญ่)

ถอดความ : ธรรมดาคือคลื่นลูกใหญ่ในมหาสมุทรเมื่อซัดเข้ามาในฝั่งความแรงก็หาย เสียงกลองที่ติดตั้งอีกทีก็ดังแค่เพียงหูที่ได้ยิน แต่ปากคนนี่ซัดดังเสียยิ่งกว่าเสียงกลอง

สุภาชิตที่เกี่ยวข้อง : ปากคนยาวกว่าปากกา

อิศรญาณภาษิต

ถ้าทำดีก็จะดีเป็นศรีศักดิ์
ความชั่วเราลืบลับอย่ากลับตรอง

ถ้าทำชั่วชั่วจกตามสนอง
นอนแล้วมองดูผิดในกิจการ

ถอดความ : หากเราทำความดีเราก็จะได้ดีกลับคืน หากเราทำความชั่วความชั่วก็จะสนองเราคืนเช่นกัน
จงพิจารณาให้ดี

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อ : ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

อิศรญาณภาษิต

เราทำผิดสิ่งใดในราชกิจ
คิดถึงผิดจิตไม่เหิมฮึกทะยาน

อุตส่าห์คิดอย่าแพร่่งแกล้งสาร
คิดถึงชอบแล้วก็ปานละเลิงใจ

ถอดความ : เป็นการกล่าวเสียดสี

อิศรญาณภาชิต

เป็นข้าเฝ้าเหล่าเสวกามาตย์
อย่าใช้ชิตอย่าใช้หางเป็นกลางไว้

ยิ่งกว่าทาสทาสาคำสอนไถ่
ฝ่ายข้างในอย่านำออกนอกอย่าแฉง

ถอดความ : จงกระทำตนให้เป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ควรนำเรื่องราวมาทำให้เกิดความ
ปั่นป่วน (เป็นการกล่าวเสียดสี)

อิศรญาณภาษิต

มิควรทูลก็อย่าทูลประมุขข้อ
อย่าพูดปดให้จับได้พูดไพเราะเพลง

จะเกิดก่อลูกถามความแสง
ทูลแล้วแบ่งมูสาอย่าให้เต็ม

ถอดความ : ควรคิดให้ดีก่อนพูด รู้ว่าอะไรควรพูด อะไรไม่ควรพูด อันไหนที่จะสร้างความแตกแยกก็ไม่ควร
พูด และการพูดโกหก พูดปดก็ไม่ควรพูด

อิศรญาณภาษิต

อันความเรื่องเดียวกันสำคัญกล่าว
ข้าวมร้อนอย่ากระโจนค่อยโลมเล็ม

พูดไม่ดีแล้วก็เปล่าไม่เข้มแข็ง
วิสัยเข้มเลนน้อยร่อยชาชา

ถอดความ : ต่อให้เนื้อเรื่องเดียวกัน จะมีน้ำหนักดีหรือไม่อยู่ที่วาตะคนพูด คนพูดเก่ง เนื้อเรื่องก็น่าเชื่อถือ คนพูดไม่เก่ง/ไม่ดี เนื้อเรื่องก็ด้อย เขาถึงว่า ปากเป็นเอก เรื่องร้อนๆ อย่าพลีผลลามโจนใส่โดยไม่ได้คิดไตร่ตรองก่อนจะทำอะไร ทำอะไรก็ต้องดูกำลังตัวเอง มีทุนน้อยอย่าริทำการใหญ่ ค่อยสะสมทุนค่อยเป็นค่อยไป

อิศรญาณภาษิต

ถึงโปรงปรุในอุบายเป็นชายชาติ
อันความหลงแม่ไต่ปลงสังขาร

แม่หลงมาตุคามขาดศาสนา
แต่ทว่ารู้บ้างคอยบางเบา

ถอดความ : การหลงใหลในสตรี การปฏิบัติตนที่ขัดต่อหลักศาสนาก็ดี ความไม่ปลงต่อสังขารร่างกายก็ดี
ถึงแม้ว่าจะตัดกิเลสด้านนี้ไม่ได้ แต่การรู้เท่าทันอุบาย กิเลสนี้ไวก้างก็ยิ่งดีกว่าไม่รู้

อิศรญาณภาชิต

อย่าโอกโชยกอยู่ในโลกสันนิवास
เหมือนเรือช่วงพ่วงลำในสำเภา

แต่นักปราชญ์ยังรู้ฟังผู้เขลา
เรือใหญ่เข้าไม่ได้ใช้เรือเล็ก

ถอดความ : การอยู่บนโลกต้องมีการฟังพาอาศัยกันเป็นธรรมดา แม้นักปราชญ์บางครั้งก็ยังคงฟังผู้โง่เขลา
เหมือนเรือใหญ่ก็จำเป็นต้องฟังเรือเล็กเมื่อต้องเดินทางเข้าไปในลำน้ำที่แคบ

อิศรญาณภาชิต

คนพ้นหนึ่งตั้งดื้อถือมานะ
เหล็กเผาไฟมอญไทยพม่าเจก

ในทิจูแข็งจริงยิ่งกว่าเหล็ก
ผู้ใหญ่เด็กก็ตีอ่อนเพราะร้อนไฟ

ถอดความ : คนที่ดื้อตั้งถือทิฐิมานะ ในใจย่อมแข็งกร้าวยิ่งกว่าเหล็ก เหล็กอ่อนลงได้เพราะไฟอย่างไร
ใจคนที่แข็งกร้าวย่อมอ่อนลงได้ฉนั้น

อิศรญาณภาษิต

อนิจจังภาวนาว่ากุศล
จึ่งแต่ปากใจยังไม่จั้งใจ

พากันบ่นวุ่นวุ่นบุญที่ไหน
ต่อเมื่อไรสังเวชจิตอนิจจัง

คำศัพท์ : อนิจจัง (หมายถึง ความไม่เที่ยง)   สังเวช (หมายถึง ความสลดหดหู่)

ถอดความ : การทำบุญก็เพื่อหวังกุศลผลบุญ แต่บุญที่เกิดขึ้นนั้นก็ยังไม่ใช่บุญที่แท้จริง กล่าวคือบุญที่จริงเกิด
จากการเห็นความไม่เที่ยงในชีวิต

อิศรญาณภาชิต

หลงโลกลาภบาปก็รู้'อยู่'ว่า'บาป
ค้นหาหากชักนำให้กำบัง

กิเลสหยาบยังไม่สุข'ย่อม'ทุก'ข้าง
เอาธรรมตั้ง'ข่ม'กดให้'ปลด'ร้อน

ถอดความ : การมัว'ลุ่ม'หลงในความ'โลภ'ย่อม'เป็น'บาป ย่อม'ทำให้'เกิด'ทุกข์ ฉะนั้น'จึง'ควร'เอา'ธรรม'มาใช้'ข่ม
จิตใจ'ไม่ให้'ลุ่ม'หลง

อิศรญาณภาชิต

คนศรัทธาว่าง่ายสบายจิต

ไม่เบือนบิดเร่งทำตามคำสอน

คนที่ไม่ศรัทธาอรุณคลอน

โง่เล้งอนถึงไม่ฟังก็ยั้งตั้ง

ถอดความ : คนที่มีความเชื่อความศรัทธาในเรื่องบุญกรรม ก็ย่อมมีความสุขกายสบายใจ ส่วนคนที่ไม่เชื่อไม่ศรัทธาในเรื่องบุญกรรม แม้จะทำดีให้เห็นสักเพียงใด ก็ย่อมมองไม่เห็นคุณค่าเหมือนคนโง่

อิศรญาณภาษิต

หาเงินติดไถ่ไว้อย่าให้ขาด
ชาติตะปูชาติเข็งต้องแทงตรึง

ตำลึงบาทหาไม่คล่องเพียงสองสลึง
ชาติขี้ผึ้งชาติอ่อนร้อนละลาย

คำศัพท์ : ไถ่ (หมายถึง ย่ำ)

ถอดความ : เงินตราเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตมนุษย์ แม้มีไม่มากแต่ก็ควรเก็บหอมรอมริบไว้ใช้ในยามจำเป็น
(คุณธรรม : การรู้จักใช้จ่าย)

อิศรญาณภาชิต

ของสิ่งใดสงสยให้พิสุจน์
ดูดินน้ำลมไฟให้แยบคาย

ไม่แก่งพุดธาตुทั้งสี่ดีใจหาย
ไล่ระบายน้จก็แปรแท้ไม่จร

ถอดความ : หากเราสงสยเรื่องใดก็ให้เราพิสุจน์ด้วยตนเอง

อิศรญาณภาษิต

ปลาร้าเค็มพริกเทศเผ็ดไฉน
กลับฟอนพันพริกปลาร้าสภาพ

เอออะไรดูเถิดยังเกิดหนอน
ทั้งเค็มร้อนไม่ถึงกรรมเป็นธรรมา

ถอดความ : ปลาร้าที่รสเค็มซั้กเพียงใด หรือพริกเทศที่รสเผ็ดซั้กเพียงใด ยังมีหนอนเกิดขึ้นได้ฉั้นใด ฉะนั้น
จงอย่าประมาทในการใช้ชีวิต

อิศรญาณภาษิต

พูดโกหกแต่แยบคายอุบายปด
ที่พูดซื่อถือแท้แน่เจรจา

คนทั้งหมดนั่งฟังไม่กังขา
เขาก็ว่าพูดปดทุกบทไป

ถอดความ : คนที่พูดโกหกเก่งก็มักจะมีกลอุบายทำให้คนหลงเชื่อได้ง่าย คนที่พูดซื่อตรงบางครั้งก็มักจะถูก
เข้าใจว่าพูดโกหก

อิศรญาณภาชิต

เป็นเจ้านายผู้ดีมีวาสนา
มีเมียน้อยหลักแหลมก็แถมใช้

เอาพ่อตาลงข้างล่างใช้ต่างไพร่
ลูกเขยจนก็ใส่คอเป็นเอ็น

ถอดความ : คนที่ได้ดีมีวาสนา ย่อมมีบารมีที่ผู้คนยำเกรง

อิศรญาณภาษิต

คุณกับโทษสองแบ่งแรงข้างไหน
โทษสักเท่าหัวเหาเล็กเท่าเส้น

คุณถึงใหญ่ให้ผลคนไม่เห็น
ให้ผลเห็นแผ่ซ่านทั่วบ้านเมือง

คำศัพท์ : เส้น (หมายถึง ตัวเส้น)

ถอดความ : การทำคุณงามความดีแม้จะยิ่งใหญ่สักเพียงไหนคนก็ไม่ค่อยให้ค่า แต่กลับกันคนที่ทำโทษกระทำ
ความผิดแม้เรื่องเล็กๆก็ย่อมได้รับความสนใจ

อิศรญาณภาษิต

น้ำใจเอ๋ยเห็นกรรมไม่ทำชั่ว
บวชหลบราชการหนักบวชยักเยื้อง

บวชตั้งตัวตั้งใจบวชได้เรื่อง
บวชหาเฟื่องหาไฟบวชไม่ตรง

คำศัพท์ : เฟื่องไฟ (หมายถึง หน่วยเงินตราโบราณ)

ถอดความ : ตั้งใจบวชได้ประโยชน์ เพราะเป็นการทดแทนบุญคุณพ่อแม่ เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา
แต่บวชหลบราชการเรียกว่าบวชไม่ได้เรื่อง บวชเฟื่องหาเงินก็ถือว่าเป็นการทำชั่วอย่างหนึ่ง

อิศรญาณภาษิต

หลายตำบลหลายแห่งแขวงป่าช้า   อศุภาเกิดพินิจพิศวง
ป่าช้าใหญ่คือเตาไฟไหมมิปลง   สังเวชลงว่าเผาผีทุกวี่วัน

คำศัพท์ : อศุภา (หมายถึง ความไม่งามของสังขาร)

สังเวช (หมายถึง ความรู้สึกสลดหดหู่)

ถอดความ : ป่าช้าย่อมมีสังขารร่างกายให้เราพิจารณาอศุภาได้ฉันทใด มนุษย์ก็ควรปลงสังขารจากป่าช้าได้
ฉันทนั้น

อิศรญาณภาษิต

สัตว์ผอมฤๅษีพีนีสองสิ่ง
กับคนจนแต่งอินทรีย์นี้อีกอัน

สามผู้หญิงรูปดีไม่มีถัน
สี่ด้วยกันดูเห็นไม่เป็นงาม

คำศัพท์ : พี (หมายถึง อ้วน)

ถัน (หมายถึง เต้านม)

อินทรีย์ (หมายถึง ร่างกาย)

ถอดความ : สิ่งที่ไม่ควรไว้วางใจเหตุเพราะผิดธรรมชาติ คือ สัตว์ป่าที่ผอม ฤๅษีที่อ้วน ผู้หญิงรูปงามแต่ไม่มี
เต้านม คนยากจนที่แต่งเนื้อแต่งตัว

อิศรญาณภาษิต

บรรพชาสามปางนางสามผัว
มักเกิดเงี่ยงเกี่ยงแงแสหาความ

ข้าเก่าชั่วเมียชังเขายังห้าม
กาลีลามหยาบช้าอุลามก

คำศัพท์ : บรรพชา (หมายถึง บวชเณร)

ถอดความ : ผู้ชายที่บวชถึงสามครั้ง ผู้หญิงที่มีสามผัว หรือแม้กระทั่งคนรับใช้ที่ประพฤติไม่ดี กล่าวกันว่า
ไม่ควรคบค้าสมาคมด้วย เพราะอาจจะนำความเดือดร้อนมาให้

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : ชายสามโบสถ์

อิศรญาณภาษิต

เคหฐานหยาบชำหาสะอาด
อย่าเข้าทำสำสมนิยมรก

มูลฝอยใบไม้ไม่ใช่ญาติอย่ามุ่นหมก
ไฟจะตกลามไหม้ไม่ได้การ

คำศัพท์ : เคหฐาน (หมายถึง บ้านเรือน)

ถอดความ : บ้านเรือนที่ไม่สะอาด มีแต่สิ่งปฏิกูล ขยะมูลฝอยต่างๆ ย่อมส่งผลเสียต่อผู้อยู่อาศัย ไม่ควรทำให้
บ้านรก เพราะอาจจะก่อให้เกิดไฟไหม้ได้

อิศรญาณภาชิต

กิ่งไม้เรียวหนามหนาศิลาหัก
หยิบทิ้งเสียบุญหนักหนาอย่าชี้คร้าน

เห็นเสียบปักอยู่ที่ทางกลางสถาน
ทำไปนานแล้วก็กำไม้ค่างคอ

ถอดความ : เห็นกิ่งไม้ เห็นศิลาหักอยู่ตามทางสัญจรก็ควรจะมีน้ำจิตน้ำใจช่วยหยิบเอาไปทิ้ง เรียกว่าทำ
ประโยชน์เพื่อคนส่วนรวม

อิศรญาณภาษิต

ถือตำรามากนักมักขี่กรอบ

ออกชื่อบาปครางฮือทำเมืองอ

มิเสียชอบขัดสนจนจอนจ่อ

ไม่นึกฉ้อส่อเสียดเบียดเบียนใคร

ถอดความ : ผู้ที่ยึดถือความรู้ในหลักการ มักจะเป็นผู้ที่อยู่ในกรอบในระเบียบ จะไม่ทำผิด ทำให้ไม่ตกที่นั่ง
ลำบาก

อิศรญาณภาษิต

จิตดำรงคงธรรมไม่พล้ำเพเลียง
ถึงบอกลาภบาปแล้วไม่พอใจ

สู้หลักเลียงตามภาษาอัชฌาสัย
มีหาไม่อุตสำหรับรักษากาย

คำศัพท์ : อัชฌาสัย (หมายถึง นิสัยใจคอ กิริยาดี)

ถอดความ : จิตใจที่พยายามยึดมั่นในทางที่ถูกที่ควร ในทางที่มีคุณธรรม ไม่ยอมให้เพเลียงพล้ำทำผิด หาก
จะต้องทำก็จะหาทางเลียงไม่ทำแบบประณีประนอม หรือเลียงที่จะไม่ทำผิดแบบไม่ให้ขัดใจผู้อื่น

อิศรญาณภาษิต

พระพุทธองค์ก็ทรงชมว่าสมปราชญ์ บัณฑิตชาติเมธาปัญญาหลาย
คู่คตีป้องหน้าถ้าเขาตาย ทางอบายห่างไกลไม่ไปเลย

คำศัพท์ : เมธา (หมายถึง ปัญญา)

ถอดความ : พระพุทธองค์ตรัสชมว่าเป็นผู้มีปัญญา เป็นคนดี เป็นคนสูงส่ง หากเขาเหล่านั้นเสียชีวิตไปแล้ว
เขาจะไม่ตกไปอยู่ในที่ที่ไม่ดี(เช่น นรก)

อิศรญาณภาษิต

กระแสน้ำพุทธรู้นี้
ถ้ายากจนแล้วก็คนมักยืมเย้ย

เดี๋ยวนี้ไม่กระนั้นนะท่านเอ๋ย
ภิปรายเปรยเปรียบเทียบพูดเสียบแทง

ถอดความ : 1.พุทธพจน์กล่าวไว้ว่า “การทำความดี ย่อมไม่ตกไปในอบายภูมิ (นรก) แต่เดี๋ยวนี้ไม่ได้เป็น
แบบนั้น
2.คนที่ยากจนมักมีคนเยาะเย้ยให้เจ็บใจ

อิศรญาณภาษิต

ว่าชะชะนักราชัญชาติสกุล
สวรค์นรกที่ไหนไม่แจ่มแจ้ง

วิบากบุญให้ผลจนต้องแต่ง
อยู่เขตแขวงธานีบุรีใด

ถอดความ : คนเลวในคราบน้ำกมล มักจะอคติกับเรื่องบุญบาป มักจะไม่เชื่อในเรื่องการทำความดี
ได้ไปสวรรค์ การทำชั่วทำให้ตกนรก

อิศรญาณภาษิต

อย่าคบมิตรจิตพาลสันดานชั่ว
คบนักราชญ์นั้นแหละดีได้กำไร

จะพาตัวให้เสื่อมที่เสื่อมใส
ท่านยอมให้ความสบายหลายประตุ

ถอดความ : อย่าคบคนเลวเพราะจะพาตัวเราให้ไม่เป็นที่เชื่อถือ คบนักราชญ์ดีกว่ายอมส่งผลดีตัวต่อเรา
มากมาย

อิศรญาณภาษิต

อายคิ้วตานันก็เปลาแต่เจ้าชู
ชั่วแต่กายวาจาย่อมปรากฏ

จุมูกูก็แต่สุดพูดไม่เป็น
คนทั้งหมดแมนแท้ย่อมแลเห็น

ถอดความ : การทำความชั่วย่อมแสดงออกทางกาย และวาจา คิ้วตาจุมูกูไม่สามารถแสดงออกถึงการกระทำ
ความชั่วได้ กล่าวคือ คิ้วก็ได้แต่หยักคิ้ว ตาก็ได้แต่มอง จุมูกูก็ได้แต่ตมกลืน

อิศรญาณภาษิต

คดสิ่งอื่นหมิ่นแสนแม่นกำหนด
คดของคนล้นล้ำคดน้ำนวล

โกฏีล้านคดซ้อนซับพอนับถ้วน
เหลือกระบวนที่จะจับนับคดค่อม

คำศัพท์ : คด (หมายถึง ความไม่ซื่อ งอ)

โกฏี (หมายถึง 1 โกฏี เท่ากับ 10 ล้าน)

ถอดความ : คดสิ่งอื่นยังพอนับได้ แต่คดอะไรก็ไม่เท่ากับคนที่มีจิตใจคดคด ทฤษฎี ไม่ซื่อตรง ดังบทกลอน
ของสุนทรภู่ “แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์ มันแสนสุดลึกล้ำเหลือกำหนด ถึงเถาวัลย์พันเกี่ยว
ที่เลี้ยวลด ก็ไม่คดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน”

อิศรญาณภาษิต

หินกับเหล็กชุดดีตีเอาเถิด

ถึงหินนิคกรีดกดตีอดออม

ไฟก็เกิดหินร่อยไปเหล็กไม่พอม

อุตสำหรับถนอมใช้ไปได้มนาน

ถอดความ : หิน เหล็กไฟ เป็นอุปกรณ์ทำให้เกิดไฟ เวลาจะทำให้เกิดไฟต้องจับตักัน เวลาใช้ไปนานๆ หินก็จะ
ร่อยหรือลง แต่เหล็กยังคงเท่าเดิม ถึงแม้หินจะเล็กลง ก็ควรถนอมใช้ เพื่อให้ได้ใช้ไปนานๆ (แม้
สิ่งที่มีอยู่อาจไม่ดีที่สุด หากรู้จักใช้รู้จักรักษา ก็จะสามารถใช้ประโยชน์ได้นานยิ่งขึ้น)

อิศรญาณภาษิต

จะผ่าไม้ให้พินิจพิศดูท่า
จะเข้าหาคนผู้ดูอาการ

ให้เห็นว่าแสงไหนเหมาะจะจึ่งเจาะขวาน
ถือโบราณถูกเดาจึงเอาคำ

ถอดความ : การจะทำอะไรนั้นต้องพินิจพิจารณาให้ดี ๆ แม้แต่การผ่าฟันต้องรู้จักตรงที่เหมาะสมๆ เปรียบเหมือน
การคบคนต้องดูให้ดี ๆ

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : คบคนให้ดูหน้า ซื่อผ้าให้ดูเนื้อ

อิศรญาณภาษิต

ห้าสิบปีมีประมาณฐานเก่าเก่า
โตเท่าผลมะขวิดมะขวิดสดเร่งจดจำ

น้ำไม่เข้าท่วมถึงที่มีดินถนํ้า
อุจเงินเฟื้องเหลื่องกำเป็นทองจริง

ถอดความ : พุดถึงของสิ่งหนึ่ง ขนาดใหญ่เท่าผลมะขวิด เอามาอุสึ่งของ (เงินเฟื้อง) จะกลายเป็นสี่เหลื่องทอง

อิศรญาณภาษิต

คนพหนึ่งเสาะสาางทางเสน่ห่ อุปเทห์ทำให้อยบชอบใจหญิง
เสกที่ใดใจเจ้าของต่องประวิง ได้ก็เกิดยุ่งย้งร้างหย่ากัน
รักกันเองหรือขอสู้อยู่กันยืด ไม่จางจิตเสน่หาจนอาสัณ
อื่นอื่นนั้นยกไว้ในสำคัญ กับอีกอันปฏิบัติไม่ขัดเรา

ถอดความ : มีคนเป็นพนักเี่ยวเสาะแสวงหา มนต์เสน่ห์เพื่อให้หญิงรักใคร่ชอบพอ แต่ว่าสิ่งใดใด เมื่อมี
ประโยชน์ก็ยอมมีโทษภายในตัว เมื่อความรักได้มาด้วยมนต์คาถา ครอบครัวของคนคนนั้นก็ยอม
ร้างรามีการหย่าร้างกัน พุดง่าย ๆ คือ มีได้ก็ต้องมีเสีย ไม่ว่าจะรักกันเองหรือส่ขอก็ยอมมีความเส่นหา
ต่อกันมาก แต่ก็มีหนทางอื่นที่เป็นการเสริมเสน่ห์ต่อเพศตรงข้ามได้โดยไม่ขัดกับศีลธรรม

อิศรญาณภาชิต

คนมียศรूपสวยทั้งรวยทรัพย์

เสน่ห์บทรนี้บับขลังจริงเจ้า

สาวสาวเห็นหมดหน้าถ้าจะเอา

ไม่ต้องเป่าเสกคาถาก็มาเจี้ยว

ถอดความ : ผู้ชายที่มีรูปร่าง หน้าตาดี มีเงินทองทรัพย์สินร่ำรวย ย่อมเป็นที่ดึงดูดต่อเพศตรงข้าม ไม่จำเป็นต้องใช้เวทมนต์คาถาบทใดในการทำให้ผู้หญิงรัก

อิศรญาณภาษิต

คนแก่มีสี่ประการโบราณว่า
แกยศแก่วาสนาปัญญาเปรี้ยว

แก่ธรรมาพิสมัยใจแห้งเหี่ยว
แต่แก่แดดอย่างเดียวแก่เกร

ถอดความ : โบราณว่าไว้ คนแก่มีสี่ 4 ประเภท 1.แก่ธรรมะ 2.แกยศแก่วาสนา 3.แก่ปัญญา 4.แก่แดดแก่เกร

อิศรญาณภาชิต

ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด
เรียนวิชาไม่แม่นยำาคะน้ำคะเน

เป็นคำสวดของคนเกเรเกسه
ไปเที่ยวเตร่ประกอบชั่วตัวจึงจน

ถอดความ : คนชั่วแม้จะร่ำเรียนมาสูง แต่ก็เอาวิชาความรู้มาใช้ประโยชน์ไม่เป็น เรียกว่า “ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด” เป็นเพราะตอนเรียนไม่ตั้งใจชวนขวยหาความรู้ ชอบเที่ยวเตร่ ชอบทำชั่ว

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด

อิศรญาณภาชิต

ทะเลน้อยเท่ารอยโคโผไม่ได้
หญิงขมื่นชายปุนประมุขปุน

โดยว่าใจยังกำหนดขัดมรรคผล
ไหนจะพ้นทะเลแดงตำแหน่งเนื้อ

ถอดความ : ทะเลน้อยเท่ารอยโค (ของใต้สะตือ) คนที่ยังหลงใหลในกามราคะย่อมมักจะหลุดพ้นไปหา
มรรคผลได้ยาก หญิงชายก็เหมือนขมื่นกับปุน

สุภาชิตที่เกี่ยวข้อง : ขมื่นกับปุน

อิศรญาณภาษิต

จึงจกเรียกจระเข้บกยกขึ้นทำ
แมวเป็นอาของพยัคฆ์ชัคว่านเครือ

แมวตัวเล็กเขาก็ว่าเป็นอาเสือ
ไม่น่าเชื่อหลานอะไรใหญ่กว่าอา

ถอดความ : เป็นการกล่าวเสียดสี (ผู้น้อยที่ทำตัวมีอำนาจบาตรใหญ่กว่าคนโต)

อิศรญาณภาษิต

อีกข้อหนึ่งเมืองเราชาวมุขย์
ถ้อยทีถ้อยอาศัยกันไปมา

ย่อมว่าพุทธกับไสยตั้งใจว่า
ทั้งเจรจาจาคาญหุดูไม่งาม

ถอดความ : เมืองไทยเรานี้ศาสนาพุทธกับความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์มักมาคู่กัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน

อิศรญาณภาษิต

พุทธแปลว่าพระเจ้าท่านกล่าวแก่   ไสยนั้นแปลว่าผีนี้ได้ถาม
ผิดหรือถูกไม่ตริกตราเจรจาตาม   มีเนื้อความในบาลีคัมภีร์ใด

ถอดความ : พุทธคือเราเชื่อในคำสอนของพระพุทธเจ้า ไสยศาสตร์คือเราเชื่อในการกระทำของผี

อิศรญาณภาษิต

ว่าพระพุทธรองค์ไปอาศัยผี
ถ้อยที่ถ้อยฟังกันนั้นอย่างไร

ผีไปฟังบารมีที่ตรงไหน
ครั้นว่าไล่เข้าก็ซัดลัทธิแรง

ถอดความ : ไม่เคยมีคัมภีร์ใดกล่าวไว้ว่าพระพุทธเจ้าไปอาศัยผีใหญ่ตนใด หรือถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันมาแต่
กาลก่อน ครั้นจะไปกล่าวหาว่าพุทธกับผีไม่เกี่ยวข้องกันเขาย่อมมองว่าศาสนาพุทธนี้ไม่ดี
เพราะความเชื่อนี้มันหยั่งรากฝังลึกมาช้านาน

อิศรญาณภาษิต

เป็นวาจากรรมเปล่าไม่เข้าข้อ
แม่ปลั่งปากเสียศีลพลาดตีนแพลง

รู้แล้วก็นิ่งไว้อย่าได้เถลง
มักระแวงข้างเป็นโทษประโยชน์น้อย

ถอดความ : พุดไปก็ไร้ประโยชน์ สู้อยู่เฉยๆดีกว่า การพุดไปอาจจะนำโทษมาให้แก่ผู้พุดมากกว่า

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง : พุดไปสองไฟเบียดนั่งเสียตำลึงทอง

อิศรญาณภาชิต

หนึ่งนักปราชญ์ผู้เขลา กล่าวกำเริบ ว่ากระต่ายไปเกิดเป็นหิ่งห้อย
เพราะฉะนั้นรัศมีสีจingga ย่อย แล้วอย่าพลอยพูดไกลเหมือนไม้ลิด

ถอดความ : ผู้ที่อ้างว่าตัวเองมีความรู้ อธิบายข้อมูลวิชาการต่างๆ ทั้งที่ตัวเองไม่มีความรู้นั้นเลย คือเดาแล้ว
พูดมั่วๆ คนจะมองคนผู้นั้นว่าไม่มีความน่าเชื่อถือ ดูเป็นคนไร้สาระ เพราะฉะนั้นจงอย่าไปพูดมั่วๆ
แบบนี้กับใคร

อิศรญาณภาษิต

จะคบมิตรสนิทนักมักเป็นโทษ
ทันระวังตัวที่ไหนไม่ทันคิด

เกิดซึ่งโกรธต่างต่างเพราะวางจิต
เหตุสักกนิคแล้วก็ได้ขัดใจกัน

ถอดความ : การคบเพื่อนที่สนิทมากนักบางครั้งก็เป็นโทษต่อตัวเรา การไว้วางใจกันมากไปโดยไม่ทันระวังตัว
อาจจะนำหายนะมาให้ก็เป็นได้

อิศรญาณภาษิต

ประพฤติดีผีปากข้างตากถาง
ดูกละหุกคลูกคลีถึงตีรัน

คือเห็นทางห้ามรักให้ชักสั้น
อายรุ่มากนี้แลมันเป็นต้นเดิม

ถอดความ : การกระทำที่สวนทางกับคำพูด กล่าวคือ ทำดีแต่ผีปากชอบตากถางน้ำใจคน ก็จะทำให้เกิด
อันตรายได้

อิศรญาณภาสิต

เจ้าท่านเกลียดอย่าเกลียดแทนองค์เจ้า
กริ้วสิ่งไรช่วยแถมค่อยแถมเต็ม

เอ็นดูเหล่าผู้ผิดอย่าคิดเสริม
ผู้ผิดเพิ่มพุดผิดใช้กิจเอง

ถอดความ : อันว่าหากเจ้านายท่านเกลียดเราเป็นผู้ร้น้อยก็อย่าเกลียดตามท่าน ให้เรามีจิตคิดสงสาร พิจารณา
ให้ถี่ถ้วนผิดถูกอย่างไรค่อยพุดให้เหตุผลเพิ่มเติม

อิศรญาณภาชิต

ผมยาวยุ่งทิ้งไว้ไม่สาងหวี
อาวุธปากกล่าวดีมีคนเกรง

สิ้นที่พึ่งแล้วจึงมีคนข่มเหง
ยิ่งให้เป้งเดียวถูกทุกทุกคำ

ถอดความ : ต่อให้เส้นทางยากที่จะดำเนินไป แต่ถ้าเรามีความรู้/ทักษะ ก็จะหา/เห็น เส้นทางไปได้

อิศรญาณภาษิต

ของเข้าที่ออกที่ทางพิเศษ
คว่ำหงายตำตอกบอกแล้วจำ

ถ้ารู้เหตุก็คงเห็นเป็นยังคำ
กลางคืนกลางวันร่ำอยู่อัตรา

ถอดความ : บางอย่างถ้าเรารู้จักที่ไปที่มา รู้เหตุผลของการกระทำเราก็จะเข้าใจ ไม่จำเป็นต้องพูดตอกย้ำให้
รำคาญใจ

อิศรญาณภาษิต

ดูตระกูลดูกิริยาดูอากัปกิริยา
ดูฉลาดเลาก็เห็นที่เจรจา

ดูทิศจับเอาผลต้นพฤษภา
ดูคงคาก็ฟังหมายสายอุบล

ถอดความ : กิริยาของคนสามารถสะท้อนให้เห็นชาติตระกูลได้ฉับไฉน คำพูดเจรจาก็สะท้อนถึงความฉลาด
ปราดเปรื่องได้ฉับนั้น

อิศรญาณภาษิต

นกกกระจาบเต็มหนักหนามากกว่าแสน
ครั้นภายหลังอวดกำลังต่างถือตน

ไม่เดือดแค้นสามัคคีย่อมมีผล
พราณก็ชนกระหน่ำมาพากันตาย

ถอดความ : นกกกระจาบอยู่กันเป็นฝูง ถ้ามีความสามัคคีกันก็ยอมไม่เดือดร้อน แต่ถ้าเมื่อไหร่ขาดความสามัคคี
ต่างตัวต่างถือดี ไม่ซำก็ต้องพังพินาศเดือดร้อน

อิศรญาณภาชิต

ดูโรงเรือนเปรียบเหมือนกับสังขาร   ปลุกไฉนนานเกาคร่ำฉ่ำฉลาย
แก่งแล้วโครงร่างหนอร่างกาย   ไม่ฉีกฉายเหมือนหนุ่มกระชุ่มกระชวย

ถอดความ : บ้านเรือนก็เปรียบเหมือนกับสังขาร หากปลุกไฉนนานก็ย่อมชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา
ร่างกายก็เช่นกันเมื่อแก่งแล้วย่อมเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก ไปไหนมาไหนย่อมเหน็ดเหนื่อยได้ง่าย
ไม่กระชุ่มกระชวยเหมือนตอนเป็นหนุ่มสาว

อิศรญาณภาชิต

ตาก็มัวหัวก็ขาวเป็นคราวคร่ำ
แรงก็ถอยน้อยกำลังนั่งก็งวย

หูก็ซำไม่ได้ยินเอาสิ้นสวຍ
ฟันก็หักไปเสียด้วยไม่ทันตาย

ถอดความ : หูตาก็มัวฟาง ได้ยินอะไรก็ไม่ชัดเจนเหมือนแต่ก่อน เรี่ยวแรงก็ลดน้อยถอยลง ฟันฟางก็หักหลุด
น่าอนิจจัง

อิศรญาณภาษิต

แก้'ตัณหา'นี้ทำไมจึงไม่'แก้'
เห็น'สาว'สาวเข้ายัง'ตะเกียกตะกาย

ยัง'ปก'แผ่'พั้ง'พาน'ผิง'ตึง'ใจ'หาย
คิด'อุบาย'จะ'ใคร'เื่อง'แต่'เกรง'จน

ถอดความ : แก้'อีก'ประเภท'ก็'พวก'ที่'แก้'แต่'ตัว'แต่'ไม่'แก้'ตัณหา (แก้'ตัณหา'กลับ) เห็น'ผู้'หญิง'สาว'สวย'ไม่'ได้'คอย
คิด'แต่'จะ'คิด'หา'อุบาย'มา'เกี่ยว'พารา'สี

อิศรญาณภาษิต

คืนและวันพลันดับก็ลับลวง
พลันชีวิตคิดถึงรำพึงตน

ท่านทั้งปวงจงอุตส่าห์หากุศล
อายุคนนั้นไม่ยืนถึงหมื่นปี

ถอดความ : คืนวันผันผ่านไปแต่ละวัน ลองพิจารณาให้เห็นสัจธรรม ท่านทั้งหลายจงหมั่นเร่งทำบุญทำกุศล
ชีวิตคนนั้นมันสั้น อายุคนไม่ยืนยาวถึงหมื่นปี

อิศรญาณภาษิต

อันความมรณาทวนหน้าสัตว์
แสนประเสริฐเลิศภาพจบธาตุรี

แต่พระตรัสเป็นองค์พระชินศรี
ยังจรรลีเข้าสู่นิพพานเอ๋ย ฯ

ถอดความ : สัตว์ใดๆในโลกล้วนเกิดมาต้องตาย แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังมีเสด็จดับขันธ
ปรินิพพานเลย ฉะนั้นจงตั้งมั่นในการทำคุณงามความดี เป็นกุศลในภพภูมิหน้า

